

Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
<i>Délután:</i>					
Testnev.	Körny. i.	Testn.	Olvasás	Gyak. f.	Én-Számt.
Olvasás	Olvasás	Én-Számt.	Írás	Számtan	Írás
Számtan	Számtan	Írás	Számtan	Olvasás	Korrep.
Írás	Korrep.	Olvasás	Korrep.	Írás	
		Korrep.			

Az első órai testnevelés, környezetismeret vagy gyakorlati foglalkozás stb. — tehát szellemi erőfeszítést nem túlzott mértékben kívánó órák — után a gyermek a további órákon használhatóbb, frissebb, aktívabb.

Az osztály közösségi életével kapcsolatban az a tapasztalatom, hogy a napközi osztály tanulói hamar összeszoknak, könnyen közösséggé szervezhetőek. Több alkalomuk van megismerni egymás erényeit, hibáit, és ezért realisabban értékelik egymás munkáját. Ezt a nevelő a lehető legnagyobb mértékben ki is aknázhatja a fegyelmezésnél, a gyengébb tanulók segítésénél, az osztály rendjének kialakításában.

ALFOLDI JÁNOSNÉ

TITKOS LAJOSNÉ

Hámán Kató Általános Iskola, Szeged

Nyelvtan-helyesírási gyakorlatok a 3. osztályban

A nyelvtan-helyesírás tanításában az új Tanterv bevezetése olyan lényeges változást hozott, amely a jártasságok és készségek fejlesztéséhez az előző tantervhez viszonyítva kedvezőbb feltételeket teremtett.

A tanterv hangtani, szótani és mondattani szempontból mind a három osztályban jelentős csökkentést hozott. Ilyen módon több idő jut a tanult anyag begyakorlására, ismétlő-rendszerezésére és az előző tárgykörben vagy évben tanult anyag állandó felszínentartására.

A nyelvtanból és helyesírásból tanultakat természetesen más órákon is állandóan felszínen tartjuk. A koncentráció főleg írás-, olvasás- és fogalmazásórákon érvényesül.

A tananyag csökkentése nemcsak egy-egy anyagrész elhagyásával könnyítette meg a 3. osztályos munkát, hanem azzal is, hogy az évi anyagnak csak bizonyos része tantervi követelmény. Készségi fokra kell eljutnunk az ige jelentésének és három idejének felismerésében. A főnévnel tanítjuk ugyan a toldalékos alakot is, de készséget csak a ragtalan alak felismerésében kell elérnünk. Ugyancsak készséget kívánunk meg a melléknév és a mondatok jelentésbeli felismerésében. Az anyag többi részében csak jártassággal, illetve tájékozottsággal kell rendelkeznie a tanulónak. Az új tanterv minden anyagrész feldolgozásánál lehetőséget ad a folyamatos gyakorlásra is. Már az év eleji ismétlés tizenkét órája módot nyújt arra, hogy a 2. osztályban tanult ismereteket felelevenítsük, és az ismétlésre került anyagrésszel kapcsolatos helyesírási tudnivalókat szilárdabb alapokra helyezzük. A helyesírást azért emeltük ki,

mert az évi anyagban a szófajok tanításánál a 2. osztályban tanult ismereteket a jártasság fokára kell emelni. (Pl.: o ó, ö ő hangok a szavakban és a szó végén, valamint azok a szavak, melyekben bizonyos hangokat másképp írunk, mint mondunk, hálunk.)

Az év eleji ismétlési órákat minden esetben úgy szerveztük meg, hogy a már ismert anyag rész gyakoroltatása a gyermek számára újszerű legyen, ne váljék unalmassá. Pl. az ismétlés második óráján, amikor a mondatok részekre bontását gyakoroltuk, a következő gyakorlási formát is alkalmaztuk: nagyméretű papírra felírtunk egy rövid, három-négyszavas tagolatlan mondatot. A tanulóknak az volt a feladata, hogy a mondatot bontsák fel először szavakra, majd szótagokra s végül hangokra, betűkre. Ezt a gyakorlási formát csoportos foglalkozásokon is alkalmaztuk. Igen hangulatossá tette az óra egy részét, és alkalmat adott a tanulóknak önálló munka végzésére. Minden csoport kapott egy-egy papírcsíkot, de a megoldásra kerülő feladat más-más nehézségi fokú volt a csoportszinteknek megfelelően. A mondatot tagoltan be kellett írni a füzetbe. Csoportonként egy-egy megbízható tudású tanuló ellenőrizte a munkát, a kritikusabb eseteket a nevelő. Az ellenőrzés kimutatta, hogy a sokoldalú, alapos ismétlés után csak néhány tanuló nem tudta megoldani a feladatot. Ezekkel a tanulókkal a következő óra elején külön foglalkoztunk, míg az 2. osztály többsége hasonló feladatot oldott meg önállóan. Az óra végén tollbamondást írtunk. Az év eleji tizenkét óra elteltével az ismétlés természetesen nem zárult le, mert a nyelvtani egyszeregnél, indukciós szövegnél, írás-, olvasás- és fogalmazásórákon állandóan felszínen tartjuk a tanult ismereteket.

A 3. osztályban tanítandó új ismeretek a mondatfajták, az ige, a főnév és a melléknév. A tanmenet elkészítésénél döntően befolyásolta munkánkat, hogy miből kell a készség, jártasság, illetve a tájékozottság fokára eljutni. A gyakorló órákat ennek figyelembe vételével terveztük be tanmenetünkbe. Mivel a nyelvtanítás előtérbe helyezi a helyesírási készség fejlesztését, ezért gyakorló óráinknak ez volt az elsődleges feladata. Ehhez segítséget adott a tankönyv gyakorlási anyaga, melynek összeállításában jól érvényesül a helyesírási nézőpont. Ugyancsak jó segítséget ad a tankönyv végén található szójegyzék is. (Ezek felhasználásával szintén változatosabbá tudjuk tenni a gyakoroltatást.)

Gyakorló óráinkon rendszeresen alkalmazunk önálló feladatmegoldásokat és csoportos foglalkozásokat. Csoportos foglalkozásaink célja az ismeretek szilárdítása mellett a gyengébbek felfejlesztése és jobb tanulóknál az esetlegesen előforduló hiányosságok pótlása. (Pl. hosszabb betegség után.)

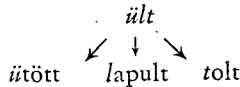
Az új anyag tárgyalását követően ismereteket elmélyítő, gyakorló órát állítunk be. Az óra végén a gyakorolt ismeretanyagból tollbamondást íratunk, mind a nyelvtani, mind a helyesírási ismeretek felmérésére. Az ellenőrzés folytán világossá válik, melyik tanulónál tapasztalható hiányosság. Ezt követően állítunk be egy olyan órát, amelyen csoportos foglalkozással pótoljuk a hiányokat. A csoportok számát mindig arról függően állapítjuk meg, hogy a tanított anyagot az osztály milyen szinten sajátította el. Ennek alapján két-három csoportban dolgozunk. A közvetlen foglalkozást mindig a gyengébb csoporttal végezzük. Az a csoport, amellyel közvetlen foglalkozást végzünk, minden esetben kap önálló feladatot is, míg a másik két csoport munkáját ellenőrizzük. Így azonnal meggyőződhetünk arról, milyen eredményt értünk el a közvetlen módon foglalkoztatott csoportnál. Ha az ellenőrzésnél hiányosságot tapasztalunk, akkor még a következő órán is gyakoroltatjuk a szóbanforgó anyagrészt. A felmerült hiányosságok pótlása nem az óra fő részében történik. A legtöbb esetben

elegendő, ha az óra eleji nyelvtani gyakorlatoknál térünk ki erre. A további elmélyítés az állandó felszínentartással úgyszólván megtörténik.

A nyelvtani egyszeregy keretében is gyakran alkalmazzuk a csoportos foglalkozást. Ebben az esetben olyan feladatokat kapnak a tanulók, amelyek rövid idő alatt megoldhatók. Gyakran alkalmazzuk pl. a totó-lottó megoldásokat, a szóültetést és szőláncot.

Szóültetés: Egy szót írunk a táblára. Pl.: ült. Ez az „elültetett” szó. Az elültetett szó minden betűjéből új szónak kell „kihajtania”. Ezek a szavak szófajlag olyanok, mint az „elültetett” szó. Ige esetében azonos idejűek. Főnévnél figyelembe kell venni a toldalékokat.

Táblai megoldás:

Ha a füzetbe íratjuk, akkor is a sor közepére kerül az „elültetett” szó, és a következő sorba folyamatosan kell leírni a kombináció szavait.

Szólánc: A sor elejére írunk egy szót. (Pl.: alma.) A szó utolsó betűjével kezdődik a következő szó, s azt melléírjuk. Itt is figyelembe kell venni a szófaját. Főnév esetében a toldalék lehet különböző. Ezt a gyakorlási formát főleg a szókincs fejlesztése, a jobb helyesírás érdekében végeztetjük.

A legtöbb esetben csak két csoportra osztjuk az osztályt, de előfordul három csoport is, főleg a szóültetést alkalmazó esetben. Addig a leggyengébb tanulókkal közvetlen foglalkozás keretében tovább pótolgatjuk a hiányokat, s mélyítjük az ismereteket. A sok gyakorló óra lehetőséget ad a csoportos foglalkozásra és nagy mértékben fejleszti a gyermek helyesírási készségét.

Az egész évi anyagot az év végi ismétléshez a következőképpen rendszereztük:

1. A mondatfajták.
2. A hangok, betűk, szótagolás, elvlasztás.
3. A mondatfajták helyesírása.
4. Szófajok. Az ige.
5. A főnév, a névelő.
6. Az ige, főnév, névelő helyesírása.
7. A melléknév.
8. A helyesírási készségszint felmérése.

Az alábbiakban a 4. óra anyagának feldolgozását írjuk le.

Tantárgy: Nyelvtan-helyesírás

Anyag: Az ige.

Feladat:

a) Az igéről tanultak felelevenítése, rendszerezése, szilárdítása.

Az igével kapcsolatos helyesírási ismeretek irányított és önálló tudatos alkalmazása.

b) Örülj a szünidőnek! Okosan pihenj, szórakozz! A végzett munkával kapcsolatos felelősségtudat erősítése.

Szemléltetés: Játszótér képe, táblai írás, élő beszéd.

Oratípus: Ismétlő-rendszerező.

1. Az órát a házi feladat ellenőrzésével kezdjük. Ezt úgy választjuk meg, hogy az óra anyagához hozzákapcsolhassuk. Az előző ismétlődő órák anyaga a mondatfajták, szótagolás, elvlasztás, valamint a vonatkozó helyesírási tudnivalók gyakorlása. Házi feladat lehet tehát megadott szavak mondatba helyezése: játszik, tanult, pihenni fog, olvass. Egy mondatot szótagokra felbontva is leíratathatunk. A megadott szavak a táblára kerülnek. Ellenőrzésre csak a mondatfajták és a szótagolás helyessége kerül. Néhány tanulóval felolvasztjuk feladatát. Ezeknél minőségi, a többenél csak mennyiségi ellenőrzést végzünk.

2. Nyelvtani lottó:

Annak megállapítására, hogy mennyire biztosak a gyermekek a mondatfajták felismerésében, az alábbi gyakorlatot végezzük: (öt mondatot még óra előtt felírunk a táblára).

1. Közeledik a szüenidő.
2. Jaj, de jó lesz a Tisza mellett!
3. Szeretnék én is úszni!
4. Sétáltál-e már a Tisza partján?
5. Vigyázz, bele ne csússz a folyóba!

A mondatvégi írásjelek nem kerülnek a táblára. A tanulók feladata, hogy a megfelelő írásjeleket helyesen megválasszák és alkalmazzák. A mondatok füzetbe írása hosszadalmas lenne, ezért a tanulók csak a mondatok sorrendi számát és rövidítve a mondatfajta nevét és jelét írják le. Így:

1. ——— . kij. m.
2. ——— ! felk. m.
3. ——— ! óh. m.
4. ——— ? kérd. m.
5. ——— ! felsz. m.

Az önálló munka elvégzése után a jelek a táblára is felkerülnek, és összehasonlítással önellenőrzést végeznek a tanulók.

3. Kép alapján (Játszóterén) szógyűjtést végeztetünk. A szavak a táblára kerülnek. Szófaji felismertetés után az igéket aláhúzzuk.

4. Az ígéről tanultakat ismétljük és gyakoroljuk.

5. A táblán aláhúzott igéket mondatba foglaltatjuk. A tanító is mond mondatokat, melyekben az igék múlt és jövő idejűek. (Ti. a táblán levő igék jelen idejűek.) Így a táblára jelen, múlt és jövő idejű igék kerülnek csoportosítva, melyeket nyelvtani és helyesírási szempontból indokolhatunk. Ezután gyakorlat következik staféta-eljárással az ige jelentésének és idejének felismerésére. Egy gyermek ígét mond, az általa szólított társa megmondja jelentését, egy másik az idejét. (Indoklással!)

6. Szókártyákat osztunk ki. Mivel az igekötős igék egybeírásáról a tanulónak tájékozottsággal kell rendelkeznie, olyan ige is szerepel a szókártyákon, melynél az igekötő az ige előtt áll. Minden tanuló elolvassa a kapott szót, és a különböző ige-idők számára kijelölt helyre áll. Miután kialakult a három csoport, sorban minden tanuló felolvassa a kezében levő szót. A tanulók irányítással döntenek el, hogy a szókártyatulajdonosok jól választották-e meg a helyüket. Ezután kerül sor az igekötős alakok felismertetésére. Ezek külön csoportba válnak ki. Helyesírási indoklás után néhány analógiás eset felsorolásával, felíratásával ez a mozzanat véget is ér.

7. Az óra befejező részében az átismételt anyag készsége szintjének megállapítására felmérést végzünk nyelvtani totó keretében. (13 + 1!)

A táblára felírt szavakból fel kell ismerniük az igéket. Ezeket az igeidőnek megfelelő csoportosításban füzetükbe írják. Az adott anyagban csak 13 ige található, a + egyet önállóan kell hozzákeresniük és leírniuk. Legjobban azok dolgoztak, akiknek 13 vagy 13+1 találatuk van. Az óravégi készségi felmérésének anyaga azért szorítkozik az ige és igeidők felismerésére, mert ebből kell készségi szintet elérniük.

8. A házi feladatot úgy választjuk meg, hogy az egyszerűen alkalmas legyen a gyakorlás otthoni folytatására, másrészt előkészítse a következő óra ismétlendő anyagát.

DR. GUTTER JÓZSEF

intézeti vezetőtanár, Sárospatak, Tanítóképző Int.

„Csakis azoknak az élete szép és erőteljes, akik egész életükben... egyforma bévvel törnek mindig újabb célok felé...”

(Pavlov)

Gondolatok a pedagógiai szeretetről

A pedagógus és a növendék helyes viszonya igen nagy jelentőségű az oktató-nevelő munkában, hiszen itt az eredmény nemcsak a nevelő alkotása, hanem a pedagógus és a növendék együttműködésének a terméke. A pedagógus megfelelő magatartással megnyeri a növendéket a nevelés számára, helytelen fellépéssel szembeállítja vele.

„El sem tudunk képzelni jó pedagógust, aki közönyös tanítványai iránt. Szeretete azonban igényes szeretet, melyben az atyai igényesség, sőt szigor a gyermekek jó tulajdonságaiba vetett mély bizalommal, a gyermekek megbecsülésével egyesül. A tapasztalatok tanúsága szerint a gyermekek azokat a pedagógusokat tisztelik és szeretik legjobban, akik alaposan ismerik szaktárgyukat, világosan tudják magyarázni annak anyagát, és megtudják tanítani őket az önálló munkára.” (1)

A polgári pedagógiában az ember megbecsülésére, a humanizmusra ösztönöz nevelési elvek a kapitalizmus emberellenes lényegéből fakadóan csupán elvont követelmények maradnak, vagy legfeljebb a fennálló reakciós társadalmi rend elleni felhívássá válnak. Ezzel szemben a szocialista társadalom megszünteti a nevelői humanizmus és az antihumánus társadalmi valóság közötti súlyos ellentmondást és széles keretet biztosít a szocialista humanizmus számára, ami nem a társadalmi berendezkedés elleni tiltakozásra, hanem a fennálló rend fejlesztésére és tökéletesítésére ösztönöz.

„A szocialista humanizmus — a dolgozó ember legmélyebb tisztelete, életöröm, bátorság, nagy követelő szeretet a gyermek iránt, energia, állhatatosság, szívósság, követelések támasztása önmagával szemben — a pedagógus legfontosabb, nélkülözhetetlen tulajdonsága.” (2) — írja Medinszkij Makarenkóról szóló monográfiájában.

A szocialista humanizmus eszméinek érvényesülése a pedagógiai gyakorlatban is rendkívül fontos társadalmi feladat, ennek ellenére számos nevelő nem tud mit kezdeni vele, nem látja világosan, hogy milyen mértékű, milyen jellegű és milyen irányultságú legyen ez a szeretet.